

ՀԱՅԱՍՏԱՆ

Ի Ր Ե Պ Ի Ր

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԵՊԻՍԿՈՍ, ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ ԵՒ ԼՈՒՆՏԻՐԱԿԱՆ

Տարեկան գին կանխիկ լուսուշ 100: Վեցամսեայ գին լուսուշ 52 1/2: Եռամսեայ գին 26 3/4:
Հինգ ասորագրուող գանձին մէկ օրինակ իրեն ձրի դիտի տրուի:
Այս Լրագիրը տմեն շաբաթ օրերը կը հրատարակուի:

Պօշխն Դուրս գացած Լրագիրներուն փօխաշին ծախքը տուողին վրայ է:
Իր շահին համար շուր մը հրատարակեց ունեցող դիտի քննարկ 40 վարդայ:
Նորոտից գրող ծանուցումը ձրի է: Դուրսէն եկած նամակներուն փօխաշին ծախքը իրենց վրայ է: Զնարկ:

ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ

Ն Ե Ր Ք Ի Ն Ի Ռ Ի Ր Ե Ր

ՊՕԼԻՍ 17 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ

Օսմանեան մեծագոր տերութեան երկիրներուն օրրոտօրէն նորանոր գիւտերով հարստանալը, զանազան մեծագործութեամբ շքեղանալը, բնակչաց անձին առողջութեանը վրայով եղած զգուշաւոր տնօրէնութիւնները, որով կարող է մարդ պահպանել իրեն աշխատութեան համար միայն տրուած կեանքը ըստ օրինի, օգտատախառ մեր ինքնակալին բարեխառ կամայք արգիւններն են արդարեւ. որ վսեմական խորհրդով միշտ իւր ընդարձակ երկիրներուն բարեկարգութեանը խնամք կը տանի, և ժամանակ ժամանակ Վեհափառ Ննամքը ներկայ հանդիսանալով այս աշխարհաշէն գործառնութեանը գործադիր բարձրագոյն գրան մեծ ասեանին կը սրտասնդէ, և կը քաջալերէ և կը զօրացնէ իւր արդարակորով պաշտօնատարները ամէն մէկ առիթով մէջ, ինչպէս որ անցեալ երկուշաբթի օրն ալ բարեհաճեցաւ բարձրագոյն գուռը գալու և նոյն աւուր խորհուրդին ներկայ գրանուելու: Ուր Վեհափառութեանը Ննամքն իրաւ չի պատմուելու եւանդ մը կ'երեւար ասեանին մէջ խորհրդէր գործըրուն վրայով, և ամենեւին չէր տեսնուած անանկ բացայայտ ու որոշ կերպով հրաման ընելը իր մեծ նախարարներուն և պաշտօնատէրներուն որ ամէն կարելի ջանք ընեն իրենց պարտաւորութիւնը անթերի կատարելու, և այս պատճառաւ շատ մը պաշտօններու մանրամասն պարագայներու տեղեկացաւ, մանաւանդ հարկադրեց որ շատ մեծ փոյթ ունենան այն ամէն խնդիրներուն քաջ քննութեանը և ճիշտ լուծմանը որոնք տերութեանը յառաջադիմութեն

ու բարորութեանը վրայով կ'առաջարկուին ժողովոյն մէջը:

Վեհափառ ինքնակալին այս կերպ մեծ հոգատարութիւնը տեսնալով կայսերական գահին խորհրդականները և տերութեան զանազան ծառայութեանց պաշտօնատէրները, հարկաւ կը կրկնապատկեն իրենց տիրաւոր եւանդը, որ ամենուս տիրոջը հայրօրինակ խնամատարութիւնը ըստ արժանւոյն կատարուի: Հայրական բարձր գիտաւորութեանցը համեմատ: Սենք ալ որ սիրտերնուս խորը տալաւորութեամբ ունինք թէ ինչ բարեքներ վայելցնենք մինչեւ ցարգ և ալ որչափ պիտի վայելենք, կը պարտաւորինք միշտ ազգութեւ առատագութեւ մեր ինքնակալին անդին և ցանկալի կենացը անդորր երկարատեւութեանը համար, և Վեհափառութեան արդարասէր կամայք բարեխախտմ մեծ պաշտօնատէրներուն համար երախտագէտ մտօք, որ խաղաղութեան անդրթ պատասխանին մէջ անցունենք կեանքերնիս:

Վեհ մարդ գիտէ որ Պաղտատի ընդհանուր կառավարութեան մէջ կան տեղուանք որ արգեն նշանաւոր են ամէն մէկը մէկմէկ մեծ անուանով, ինչպէս Բաբելոն, Նինուէ, Մեքէկա և Կեսիօն. բայց գլխաւորաբար հոչակուած են իրենց հողին արգատաւորութեամբը. ասոր համար նոր բարեկարգութեան կառավարութիւնը չի կրնար ետ կենալ մէկ մասնաւոր կերպով մը իր սւղարկութիւնը գործունել այս գեղեցիկ երկրին վրայ: Այս օրեր Պաղտատէն եկած գիրերէն կ'իմանանք որ յիշեալ մեծ նահանգին ընդհանուր կառավար վսեմափայլ Վարդի փաշան այս երկրին հարաւային կողմը շրջան մը ընելէն ետեւ Կիւրատ գետին վրայ ամբարտաւ մը (պէնտ) շինել տուեր է Հինալիէյի մէջ. աս ամբարտաւին օգնութեամբը երկիր շրջուլ կարգ մը հաստատներ է այն կերպով, ինչպէս որ Հինալիէ բոլոր ամբողջ նահանգին և Նեղոսին ու Մահապիւլին վի

ճակներուն երկիրները կը ջրուին ու իրենց բոլոր արգատաւորութեանը կը հասնին:

Նոյն գիրերով կ'իմացուի թէ Վեհ վսեմութիւնը Քօլաիլ ըստած արապներուն բնակած վիճակին ալ պայտելութիւն կ'ընէր այս մեծ տեղին նոր կարգադրութեան ալ ձեռնամուխ ըլլալու համար:

Պաղտատի հարաւային կողմը տանի ալէկ կերպով կարգի մտնալուն և թէ կայսերական կառավարութեանը թէ այն տեղի բնակչացը մեծ օգուտ մատակարարելուն համար բարձրագոյն գուռը Գերբուքի նահանգին ալ կառավար անուանեց վսեմափայլ Վամեր Փայիլ փաշան որ Պաղտատի բոլոր հիւսիսային կողմերը ամէն հարկաւոր եղած նորոգութիւնները ընդունին: Այս ամենահարկաւոր պաշտօնը Վամեր Փայիլ փաշայէն զատ ուրիշ ջանասէր և խնամտուն պաշտօնատարի մը չէր հաւատացուել յիշուի, որուն անստղիւտ պաշտօնատարութեան որպիսութիւնը մեծագոյն պատուեալ է կայսերական կառավարութեանը, և կրնան նախագուշակել թէ այս մեծ կառավարութեան Նիւսիւսային կողմին ալ քիչ ժամանակի մէջ բանի մը կարօտութիւն չի պիտի աւնենայ հարաւային կողմին պէս:

Վաղղիացւոյ կառավարութիւնը օտար տերութիւններուն հետ Վաղղի վաճառականութեանը մէկ ցուցակ մը հրատարակեց 1848 ին:

Այս ցուցակին մէջ որ Տաշկանտանին հետ ունեցած առնչութիւնն ալ կը պարունակէ, կարեւոր փորձ մը կը տեսնանք: 1838 ին Վաղղիոյ Տաշկանտանին հետ վաճառականութիւնը 50 միլիօն ֆրանք եղեր է, Գանուբեան և Բարբարոսաց երկրին նահանգներունը մէկ տեղ չի սեպելով:

1847 ին եղեր է 153 միլիօն. ըսել է որ երեքսուտիկէն ալ եւել: Թէ որ նկատենք օսմանեան տերութեան այնչափ ժամանակի մէջ Վաղղիայի և Գերմանիայի հետ ունեցած վաճառականութիւնն

ԲԱՆԱՍԻՐԱԿԱՆ

ՍՏԱՆԻՍԼԱՒՍ ՕՌՕՔԻՆ

ՊԱՏՄԱՌԹԻՒՆԸ

Վեհութեան կամ Վերահսկողութեան կողմէնքը մէկ երկար Վրչիպիլագոս մը կը ձեւացունեն որ Վեհ ըրկայի արեւմտեան հիւսիսի կողմէն, Վրսպաթերակղզիին կետէն մինչեւ Վրայի արեւելեան կողմը Քամիաթ Թերակղզիին եղբրը կը տարածուի, Ունալաքա կղզին՝ Քօթիաթ ու Ունիմաթ կղզիներէն ետքը առաւել երեւելի է այն կղզիներուն մէջ որոնք մէկ գծի վրայ շարուած հինգ հարկիւր փարսախ երկայնութեամբ ջուրին երեսը լողացող օղամանակներ ու անանկ մէկ գոտիի մը կը տրուածք կը ձեւանան, որ Վրայի գաւառը Վերիկայի գաւառին հետ կը միացունեն. այսինքն՝ նոր աշխարհը հին աշխարհէին հետ: Վեհութեան կղզիներուն շատին հրաբուլիս կողերէն բողբուլ շառաւիղներ կ'ելան, որպէս թէ իրենց հասարակաց ծագումը ու Վրսպայի ու Քամիաթայի հրաբուլիս բարձր լեռներուն հետ ունեցած մերձաւորութիւնն կը հաստատեն: Նանկ լեռան մը տակ է Ունալաքան, որուն գագաթը մշտնջենաւոր ձիւնով ու անթափանցելի մառախուղով ծածկուած է: Այս կղզիին կլիման ցուրտ ու խիստ է, շատ աւառ չըլլար հոն, բոյսերը քիչ աճում կ'ունենան, ծառերը Վրչիլիան գաւառներուն մէջ գտնուած տեսակներուն նման են, ասոնք քանի մը տեսակ անպտուղ ծառեր են, որոնք մեծ տարածութիւն

մը չունին եղեկներուն և ուրիշ ծառերու պէս. բայց ընդհանաւան՝ խոտերը գաշտելը կը լեցունեն և գեղեցիկ մարգագետիններ կը կազմեն:

Այն տարին երբոր Վեհութեան կղզիները գլուխուցած մարդասէր և քաղցր սովորութեան տէր բազմութիւ ժողովուրդներէ բնակիչներ կային: Այս կղզիին բնակիչները որ Մանկիւնան ցեղէն կը սեպուին երեսնուն գծագրութեանը և գլխուն ձեւին նայելով՝ հիւսիսային բոլոր աղբերուն պէս միշտ ձուկի ու կենդանեաց որսորդութեան կը պարագէին: Իրարու հետ միշտ խաղաղութեամբ կ'ապրէին, ծովը իւր ձուկերը և երկինքն ալ իւր թռչունները անոնց կը մատուցանէին. ցամաքի վրայ աղուէսներ, գայլեր ու առիւծներ կ'սրսային:

8 Յուլիս 1799 թուականին, Վերիկայի Ռուսաստանին թագաւորական ընկերութիւնը՝ Ա. Պօղոս կայսրէն նոր Վրսպայի մէջ Ռուսաց ապրանքներուն արգելուած մեղաւաճութիւնը (մօնօփօլ) ձեռք բերելէն առաջ շատ նաւաստիներ և ծովի Ռուս ասպատակներ մեծագին մուշտակներուն հրապրելը գրգռուած Վեհութեան կողմէնքը մէկ քանիին մէջը մանր մանր շէնքեր շինած էին:

Բայց յանգուգն եւրոպացի որսորդները քիչ մը ժամանակ պատուասիրեցին աղբառ բնիկ տեղացիները՝ ինչպէս որ վայրի որսն ալ որուն մոլեգնաբար կը ցանկային:

Այս որսորդներէն ամէնէն հզօրն էր 1820 թուականին մէկ Ռուս մը Լեզիկիէ Վրսպ անուն: Այս մարդը Վերիկայի Ռուսաստանին ընկերութիւնը չկարգադրուած՝ Ունալաքա կղզիին մէջը մէկ քանի յանգուգն ինքնակամ զինուորներու գլուխ ըլլալով կ'ուզէր բոլոր կղզիին տիրապետել, իրմէն ապտամ

բողներուն սուր ու հուր սպառնալով ու բոլոր կղզին ասպատակելով՝ որով ասպատակողներուն ու տեղացւոյ մէջ մէկ մեծ պատերազմ մը ծագելով ու շատ արեւհեղութիւն ըլլալով Ֆերմանտ Քօլութիլ ու Պիշարի պատմութեւ մէջ յիշատակուած սասկալե պատերազմներուն նկարագրութիւնները միտքերնիս կուգային:

Վեհութեան կղզիներուն բնակիչները ասպատակողներուն թնդանօթներուն ձայնը լսելով ու լայն նարբան ու կարճ հրացաններուն մարդասպանութեւ գործըրը տեսնալով թէպէտ առջին անգամները ապշեր ու սոսկացի էին, բայց վերջը մահը աչքերնին առած իրենց հայրենեացը վրայ ունեցած սերտ սիրոյն համեմատ թնամիներուն կրակով ըրած պատերազմներուն դէմ իրենց ալ նետով կը պատերազմէին, մինչեւ Լեզիկիէ բազուկին վրայ վերջ ընդունելով ու ալ կողմի տաքն ալ կարողացունելով ստիպուել էր անկից փախչելու:

Վեհութեան աղբը, այս առաջին զինուորական պատրաստութեանը տունէն կըլլու իւր անողորմ ասպատակները բնաջինջ ընել: Բայց Լեզիկիէ Վրսպ իւր իշխանութեանը տակը ձգած կնիկներուն ու աղաքներուն շատ մը օղի ու մանր մուկը պարգեւներ բեռացուցած գիտցեր էր տեղացւոյ իրիւրով անանք խաղաղացունելու կերպը: Այն մարդիկները շուտով ընդունեն էին Վրսպայի պարգեւները և իրենց տղաքներուն ու կնիկներուն դառնալը ասոնախմբելու համար զինադադար եղեր էին: Բայց երբոր մէկ գիշեր մը առանց երկրայութեան հանգըտացի էին, տեսալմութեան մէկ օրէն ետքը Լեզիկիէն օղիէն կէս մը գլխովցած, որն որ կը գործածէին առանց անոր ուժը գիտնալու, Ռուսերը յանկարծակի անոնց վրայ վաղեւով անգթութեամբ

ալ, Վարդգիսի հետ եղած ին մօտ առաջ գացած, պէտք է եղարկացնել թէ Տաճկաստանի հարստութիւնը անչափ շատցած է տարու տարու մէջ: Երկու կերպով կրնայ վարձու մն ընել գնող մը գնած բանին: Կամ գրանով կամ բերքերու փոխարկութեամբ: Տաճկաստանը աւելի ծախու առնելովն ալ տակաւին հարուստ է. ուսկից առաջ կուգայ այս եղբայրացիները: Եւ ինչ համեմատութեամբ որով որ օգտաւորաբար ինքնակալին գահակալէին ի վեր բոլոր շահերուն անբակ կնճիռները քակելու ձեռք դարկին, մանաւանդ հինցած գէշ սովորութիւնները աւերելու, որոնք ազգային հարստութեանը վեր սլանալը անպիտան կ'ընէին:

Եւս ցուցակին մէջ կը նշմարենք ալ որ Վաղդիս Տաճկաստանի հետ ունեցած վաճառականութիւնը շատ ընդարձակած է ուրիշ տերութիւններէ հետ ըրածէն աւելի, ինչքան մէկ զի առնելով:

Եւս մարդ գիտէր որ Սեմափառ Վալիտէ Սուլթանը իւր յատուկ ծախքով Սուլթան Սահմուտ օգտաւորաբար իւր ամուսնոյն շրջանին մօտ մեծածախ շէնք մը շինել կուտայ, որ վարժարան մը պիտի ըլլայ. բոլոր ծախքը նշնպէս ի. Սեմափառութեանն, տարիէ մը աւելի է որ այս շէնքին վրայ կ'աշխատին: Եւս ալ շարժութիւնը Սեմափառութիւնը գնաց այս շէնքը դիտելու և պէտք եղած հրամանը տալու որ երեք չորս ամիսէն լրանայ ամբողջ:

Եւս քայական բարձր հրամանաւ միր-իւլ-իւլ-մէրա Պէքիր փաշան Տէնիզի գաւառին քայիմաք անուանեցաւ:

Եւս օմէր Փայիզ փաշան ալ Քերքուք ըսուած Պաղատոյի նահանգին ընդհանուր կառավարութիւնը քայիմաք եղաւ ինչպէս որ վերը ըսինք:

Եւս նոյն հինգ շաբաթի օգոստոսի 15-ին ալ Կալիֆ արքունի նաւարանը գնաց, ուր տեղ ի. վեհափառութեանը ներկայութեանը Սահաբաթի Զալքալանուն նաւը աւազանէն իջեցուցին ու վորական արարողութիւններով մեծ ճարտարութեամբ ի. վեհափառութիւնը բազմաթիւ սլաշ տօնատարներուն առջեւ իր բարձր հաճութիւնը յայտնել բարեհաճեցաւ բարձրապատիւ մեծ ծովագետին անոր հաճելի ջանասիրութեանցը համար:

Եւս ընդհանուր կոստանդնուպօլսոյ արքունի նաւարանին աւազանները բաւական չէն գար նաւերուն նորոգութեանը, և նոր իրաւ նաւերը շատ ժամաւակ կը մնան անկատար. ասոր համար արքունի նաւարանին ատենը որոշեց որ այսուհետեւ նաւու մը բոլորովը ծածկուեցուն պէս ինքնիմաստ նաւարանին աւազանը տարուի, ու այն տեղ մնացած շէնքն ալ շուտով լըմննայ:

Ճարգեր էին անոնք, Վրիկայ այն ժամանակը եղեր էր, երբոր Վերելիայի Ռուսաստանին ընկերութեանը վերակացունները իրենց պաշտօնին մէջ վճարաւ հաստատուած հասեր էին Ունալաքա: Եւս ընդհանուր այս անողորմ գործքէն մեծ սուգի ու սատիկ վախի մէջ ինկած էին:

Եւս Վրիկայ այս կողմին տէրը ըլլալով ընկերութիւնը բան պակաս չէր թողուցեր որ այս ասպատակաց խումբին առաջնորդը իրեն ծառայելու պարտաւորէ:

Եւս մարդը անձամբ նիհար, կարճահասակ, տգեղադէմ ու քիչ մը կորցրածակ էր, բայց այս բանը ունէր իւր վրայ՝ որ ամէն մարդ կը զարմանար և ուշադրութեամբ կը նկատէր անոր վրայ՝ կարող չըլլալով փորձուած զարմացման սլաշառ յայտնի ընելու: Իւր գէմըր գեղին ու սյուրըր ներս գացած ու անոնց ոսկորները դուրս ցցուած էր: Իւր սպիտակ մազերը իրեն այտերէն վար խառնիխուռն գէպ ի վար կախուած էին: Իւր սպիտակ ու անյարգար մօրուքը կուրծքին վրայ իջած էր: Իւր նայուածքը իւր խօսքերուն և գործողութիւններուն մէկ մը շարունակաբար անարգանք մը տուածի պէս կերեւաւ ինչ, ուրիշներուն լալու ատենը ինքը կը ծիծաղէր, ու երբոր ծիծաղել հարկ ըլլար ասիկայ տրուում ու տխուր կը կենար: Վերջապէս, պատերազմի մէջ տեղացւոյ նետերուն հարուածներէն վնասուած երեւին վերքը որ իրեն մէկ աչքը կորսնցունել տուաւ, իւր գէմքին չկատարուելու տաժանութիւն մը տուած էր, և իւր գուրսէն երեւցած բարբառութիւնները եկեղծներու համար միշտ իւր հագուստը արջի կաշիէ վերարկու մըն էր:

Եւս մարդը քաջասիրտ էր: Եւս գիւղացուն ներուն վերաբերեալ ամէն գործքերն ալ իւր վրան

Եւս Բարձրապատիւ Սեմափառ փաշան որ քսան օրի չափ անձնական տկարութեանը համար իւր ապարանը կենալու հարկադրէր էր, շարժութիւնը Զերազանի պալատը գնաց Վեհափառ Սեմափառին իր շնորհակալութեան պարտաւորութիւնը մատուցանելու: Ինչպէս որ արժան էր, փաշան զի իր հիւանդութեան միջոց ի. վեհափառութիւնը շատ անգամ իւր պաշտօնէից ձեռքով Վեհափառ փաշային անձին վիճակը իմանալ բարեհաճէին զոտ, ինքն ալ Օգոստոսի անձամբ իւր սիրելի մեծ պաշտօնատարին ապարանը այցելութիւն ըրեր էր:

Եւս Վատիկ կը համարենք՝ ծանուցանել որ քաղաքին ոստիկանութեան վերատեսուչ Վեհափառ Սեմափառ փաշան իւր անձնական տկարութեանն առաջնաւորով անցեալ երեքշաբթի օրը ոստիկանութեան դուռը եկաւ իր ամենակարեւոր պաշտօնին վերատեսուչութիւնը ընելու:

Եւս Բարձրապատիւ մեծ զօրապետ Սեմափառ Վալի փաշան ի. վեհափառութեան ծովագետ Սուլթան փաշան որոնք Վրիկայի գացեր էին անցեալ ուրբաթ մեծաքանակ և շատաքանակ գործարանները աչքէ անցունելու համար, թալիֆաւուն շոգենաւով անցեալ երկուշաբթի մայրաքաղաքս վերադարձան:

Եւս Սեմափառ փաշան Վալի փաշայի կառավարչը քանի մը օր Սեմափառ կենալէն ետեւ, Բալիկ թիւ շոգենաւով շարժութիւնը Սալթաքաղաքս եկաւ:

Եւս Վերելի փաշան որ Տէնիզի քայիմաք անուանած էր, իրեք անուն շոգենաւով մեկնեցաւ ասիկց իւր պաշտօնին տեղը երթալու:

Եւս Վրիկայի կառավարութեան տրտաքին գործոց պաշտօնէաց, վաճառականութեան և երկրաւոր գործութեան վերատեսուչ մեծապատիւ Յարութիւն պէյը Տարտանի մէջ իւր քառասունօրեայ ըզգուշութիւնը կատարելէն ետեւ շարժութիւնը Սալթաքաղաքս հասաւ Սեմափառ անուն շոգենաւով:

Եւս Վրիկայի օրը Վ. Պրոնտէլ Պէլլիքայի գործակալը բարձրագոյն դուռը գնաց, ու արտաքին գործոց պաշտօնատարին հետ տեսութիւն ըրաւ:

Եւս Վրիկայի անուն արքունի շոգենաւը որ Պառնա գացեր էր անցեալները, մայրաքաղաքս դարձաւ անցեալ երկուշաբթի օրը:

Եւս Վ. կալիփոսի բարձրագոյն դրան Վալիքայի գործակալաւոր Պուքրէշ հասեր է քանի մը օր առաջ, ասոր ձեռքով խորհուրդաւ այն պատուոյ նշանները, որ Սեմափառ ինչպէս ինչոք էր շատ Պոլսոյն համար կոստանդնուպօլս և կոմ առնէր:

Եւս Վրիկայ ու ցաւալի հիւանդութեան մը ետեւ Վրիկայ այրի թագուհին մեռեր է լատինացոյց 2 գեկտեմբերին. այս պատճառով Վրիկայ գէպ պատմութեան սուգի զգեստ պիտի առնէ վեց ամիս:

Կերեւցունէր, խաղաղ ու յարատեւ ոչ համարձակութիւն մը ունէր: Սեմափառ փաշան որ Վրիկայի օրը այս անողորմ Վրիկայի օրը որոտրութեան գէշ սէրէն գրգռուած ու գեց իւր արհեստակցներուն հետ գէպ ի Սեմափառայի լեռները ծանապարհորդել աղուէս որ սալու համար ու պաշարներ հասնելով հարկադրեցան խողով մը մէջ սպասել: Իւր շունները օր ու ան աշխատութեանն ու անթուութեանն նիհալ րացած կը հեւային. վերջապէս այս չար մարդուն ճարը հատած իւր արհեստակցի Վեհափառայի որ սորդներէն մէկը կանցեց, ու բաւ՝ Վ. խալթա, Սուլթալը, (որ իւր մտերիմ շունին անունն է) ծարաւէն կը մեռնէ: Թեպէտ որով կը բաւականանար իմ շունըս, բայց այսօր մէկ թշուառ օր մըն է մեղի, այսօր որս չիկայ: Վ. խալթա, կը տեսնաւ աղուէններուն մեղի ըրած խորամանկութիւնները որ իմ շուններս անթուութեանն ու ծարաւէն պիտի մեռցունեն, բայց ըսէ ինծի, անգամ մը, թէ Սուլթալին համար բան մը չկայ մի ուտելը:

Եւս Վեհափառայի Վ. խալթան երբոր զարհուրած Սուլթային առաջը կեցած էր, կը պատասխանէ, աւմենեւին բան չունինք, տէր իմ:

Եւս ատենը Վալի կը կրկնէ ըսելով, մօտեցիր, ուրեմն դուն, Վ. խալթա, հանէ վրայէդ հանգերձներդ: Եւս ալ շուտ մը կը հնազանդէ: Եւս ատեն Վրիկայի կայծակէ եկել արագութեամբ մը իւր որոտրութեան սուրը մէջքէն քաշեց ու դուրս թափեց խեղճին փորոտիքը ու ինկաւ Վ. խալթա անսուղ շունին առջեւ:

Եւս Վեհափառայի որոտրը գետինը խնայու առնէ ուտաց, աղջիկս, իմ խեղճ աղջիկս:

Եւս աղջկանք խնամք պիտի տանիմ ես, կ'ըսէ Վալի, որովհետեւ դուն մէկ բարի ու մտերիմ

Եւս Վ. Տօլանտ որ Օսմանեան տերութեան Վ. Տրամարթինն տուած երկիրին հարկաւոր թուղթերը ստորագրեց, կոստանդնուպօլսէն մեկնեցաւ գէպ ի Վաղդիս:

Եւս Վեհափառայի օրը սլալմամբ գրած էինք 3,500 հարկաւոր. որուն ուղիղը 3,500 հեկտար է, և մէկ հեկտար գետինն ալ երկու հարկաւոր առէ, և մէկ առ ըսուած նոր չափն ալ հարկաւոր քառաւ կուսի մեղր է:

Եւս Վեհափառայի օրը Սարուխանի կառավարիչ րնտրուիլը ըսած էմբ առաջ, անցեալ շաբթու Սալթաքաղաքս մեկնեցաւ:

Եւս Օտեսայի շոգենաւը անցեալ շաբթի մայրաքաղաքս հասաւ բարձրագոյն դրան հարկաւոր նաւակներ բերելով:

Եւս Վրիկայ շոգենաւուն մէջն էր տեղակալ Վ. Սեմափառ անուն գահիճին սուրհանգալը որ Վ. Վիլիամ Ռուսիայի պաշտօնատարին նամակներ բերաւ Վեհափառայի:

Եւս Վեհափառայի օրը օրագիրը լատինացոյց 19 նոյեմբեր կը գրէ թէ Վ. կալիփոսի բարձրագոյն դրան Փարիզի մէջ եղած գետնաւոր երեկ առանձին ընդունելութիւն մը գտեր է հասարակապետութեան Վալիքային:

Եւս Վ. կալիփոսի իշխանը լատինացոյց նոյեմբեր 21-ին Փարիզէն մեկնէր է, Վեհափառայի թագաւորին թուղթեր տանելու, և Վրիկայի մէջ նոր Վեհափառութեան պաշտօն հաստատելու համար:

Եւս Վ. իշխանը Վեհափառայի թագաւորին ի. օրդոյի կարգին ասպետութեան մեծ խաչը ընդունէր է Փարիզ չի դարձած: Վրիկայի մեծ ժապաւէնն ալ (քօռտօն) Վեհափառայի Վ. փաշա տրտաքին գործոց պաշտօնատարին ընծայեր է Վեհափառայի թագաւորը:

Եւս Վալիքա անուն շոգենաւը անցեալ հնգշաբթի 180 զօրք բերաւ Տրապիզոնէն:

Եւս Վեհափառայի թագաւորին անուն շոգենաւը Վ. Սեմափառային 40 նոր գրուած զօրք եկաւ:

Եւս Սահալ-Լ անուն շոգենաւը Օ. Սեմափառային եկաւ. աս ալ 120 զօրք բերաւ:

Եւս Վեհափառայի շոգենաւն ալ առջի օրը 140 զօրք բերաւ Օ. Սեմափառային:

Եւս Վեհափառայի շոգենաւով ալ 50 զօրք եկաւ Տրապիզոնէն:

Եւս Վրիկայ ընկերութեան էրէն շոգենաւով անցեալ ուրբաթ 400 զօրք եկաւ Տրապիզոնէն:

Եւս Վրիկայ կը գրեն թէ Սալթաքաղաքս նորոգութեանը և քննիչ ատենին նախագահ Վ. Սեմափառային, որ ժամանակէ մը ի վեր Վ. իրանին էր այս երկրին գետնները չափելու կարգադրութեանը համար, հարկադրէր է Վեհափառային:

Ծառայ մը եղար ինծի: Վ. խալթա ալ անոր պատառ խան տալու կարող չըլլալով հաւաքանքով մը շնորհակալութեան նշան մը կուտայ: Վրիկայի գէպ ի անոր մօտենալով ձեռքը անոր կ'երկնցունէ: Վ. խալթա ալ բռնելով այն անողորմ ձեռքը իւր պաղած շրթունքներուն վրայ դրաւ, երբոր Սուլթալը իւր արեան ծարաւի ցուցիլը խեղճին վերքին մէջ խօթեր էր:

Եւս խեղճին գործը որ կը պագնէր շունին ծառաւ անցունելու համար իւր փորտիքը դուրս թափել տուող ձեռքը, գերութեան աստիճանին բաւական աղէկ գաղափար մը կուտայ որուն տակը ձգել տուեր էր Ունալաքայի խեղճ Վեհափառային ընկերը Վրիկային անողորմ իշխանութեանը:

Եւս խեղճ Վ. խալթան մէկ մանկամարդ աղջիկ մըն էր որուն ծոցը բանալ կուտար Վրիկային, և իւր յօգուածայաւ ունեցող ստուըները հան կուրծքին վրայ կը դնէր, կարծելով որ անոր անխառն ու տաք արեւը կը հանգարտեցունէ իւր ցաւերը: Եւս այս բարբառութեան գործքերը ամենեւին ըրթմնիւն մը չէին հանել տար: Եւս Վեհափառային անի ըրեր էր այս խեղճերը՝ որ մահը բարկի մը տեղ կը համարէին, ու լուութեամբ արցունք կը թափէին ու գէմքերին կը տիրէր:

Եւս Վրիկայ Վալիքա Եօթանասուն տարին անցուցած տակաւին քաջասիրտ որոտրը մըն էր: Սեմափառ փաշան որ Վ. խալթային հարգուելին տեսակ տեսակ նիւթերէն բացուած խողովներուն մէկուն մէջ կը մտնար, տեսաւ մէկ այծ մը որ իւր ձագին ետեւէն կը վազէր:

Եւս Վրիկայ ալ այն ատեն մէկ նեղ ծանապարհի մը վրայ մնացեր էր, և այժմ նետի արագութեան նման

